

# מילי דמלכא

שיחות ומאמרים שזכינו לשמוע מאת  
כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ההבדל בין חכמת התורה לחכמת יון  
ועבודת האבות ורועי ישראל בזה

יו"ל ע"י

מכון שפה ברורה

שע"י חסידי קאסוב

ראש חודש כסלו תשפ"ב לפ"ק

## **- אחים יקרים אחים לדעה -**

הננו בזה בקריאה של חיבה לכל קוראינו ואנ"ש היקרים שיחי  
שהיות ומלאכת הכתיבה, העריכה, וסידור הגליונות, שיהיו באופן נאה ויאה ומכובד עולים ממון הרבה,  
וכדי להוציא את הגליון אנו צריכים את עזרת הציבור החפץ ורוצה בקיומו

## **אנו פנים לעזרת הציבור הושיטו ידכם והרימו את נדבת לבכם לתרום מתנה יפה ונכבדת**

וההזדמנות נאותה לתרום לעילוי נשמת יקירכם אשר בוודאי תהא  
לטובת נשמתם זכות הפצת דברי תורה האלו  
וגם בעת שמחתכם תבוא הברכה לכם ולביתכם


### **והנצחתם תונצחו בתוך הקונטרסים לפרסם עושי מצוה**

ובכן אלו הרוצים בהנצחה או החפצים לתרום עקב שמחה וכן מי ברצונם לתרום לעילוי נשמת

**יפנו לר' מאיר גאדינגער הי"ו במס' 917-686-5892**


או להתקשר ע"ד אימייל ל **toraskosov@gmail.com**

וזכות הגדול של זיכוי הרבים תעמוד לכם להתברך בכל מילי דמיטב



**צדקת רבי מאיר בעל הנס - כולל קאסוב**

געדענקט די הייליגע סגולה פאר  
ליכט בענטשען און ביי אלע אייערע  
שמחות כמנהג אבותינו ודבותינו



**לשמוע דרשות, ושיעורים שונים מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א  
וכן למודעות ומאורעות שונות בקרב קהילתנו הק'  
יש להתקשר לקו "קול קאסוב"**

במס' 917-686-5892-2004 או במס' 917-686-5892-2004 או במס' 917-686-5892-2004

#### **כל הזכויות שמורות**

להערות והארות או לקבל הגליון מדי שבוע בשבוע ע"י e-mail

יש לפנות להמערכת

במס' 917-686-5892

או אל **toraskosov@gmail.com**

נערך ונסדר ע"י:

**ישר גראפיקס**  
347.528.6918

# ההבדל בין חכמת התורה לחכמת יון ועבודת האבות ורועי ישראל בזה

## דברות קודש ראש חודש כסלו תשפ"א

להעמיק מהי עבודת ה' הרמוזה בצירוף החודש ולהלך בנתיבותיה.

**צירופו** של חודש כסלו, הוא פסוק מתוך המסופר בתורה על הלוויית יעקב אבינו, שבעת העלאת ארונו ממצרים לקבורה בארץ ישראל, עשו לו מספד גדול שבעת ימים בגורן האטד, ו'ירא יושב הארץ הכנעני את האבל בגורן האטד, ויאמרו אבל כבוד זה למצרים על כן קרא שמה אבל מצרים אשר בעבר הירדן' (בראשית ג' יא). בגמרא (סוטה יג. הובאו דבריהם ברש"י על המקרא) התפרש מה ראו יושב הארץ הכנעני בגורן האטד, שבאו כל מלכי כנען ונשיאי ישמעאל למלחמה נגד יוסף ומצרים, וכיון שראו כתרו של יוסף תלוי בארונו של יעקב, עמדו כולן ותלו בו כתריהם, והקיפוהו כתרים כגורן המוקף סייג של קוצים.

### צירוף חודש כסלו

**ידוע** מספרי סוד<sup>א</sup> וחסידות<sup>ב</sup>, שי"ב חודשי השנה מכוונים כנגד שם הוי"ה, אלא שבכל חודש הצירוף שונה לצד מעלתו ועניינו לפי הראוי לאותו החודש. ואמרו רבותינו (משנת חסידים חודש ניסן פרק א) שצריכים לכוון בתפלת מוסף של ראש חודש את צירוף החודש, ודבר זה מקרב את קץ הישועה. עד שהליצוי על כך את מאמרם ז"ל (מדרש תהלים צא ו) מפני מה ישראל מתפללין ואינם נענים, מפני שאינם יודעים להתפלל בשם. כלומר, מדוע אין ישראל נושעים למרות תפילותיהם המרובות, מפני שאין מכוונים כדבעי את צירוף החודש. ואין המושכל בזה רק שראוי לכוון את שמות הקודש, ומה גם כי לרבים וטובים אין עסק בנסתרות, אלא עיקר המכוון הוא, שמוטלת עלינו החובה,

א. תיקו"ז הקדמה ט; פע"ח שער ראש חודש פרק ג.

ב. בני יששכר מאמרי חודש ניסן אות א ולאורך כל ספרו, ועוד רבים.

ג. בני יששכר שם אות ג.

## ההבדל בין חכמת התורה לחכמת יון

ורק טמאו והתעיבו את הבית על ידי קרבנות שיקוף, וכפי שנאמר בגמרא (שבת כא:): שכשנכנסו יונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל. וכן אנו אומרים בפיוט 'מעוז צור' ש'היונים נקבצו עלי ופרצו חומת מגדלי וטמאו כל השמנים'. והמהר"ל (נר מצוה חלק ב עניני חנוכה) מדייק גם יותר, שמצינו שבעצם היתה להם שליטה על ההיכל והמזבח בצד מה, וכפי ששמע מלשון הגמרא 'טמאו כל השמנים שבהיכל', או כאומרם ז"ל (יומא טז.) שהיוונים שקצו את אבני המזבח [-אבל מכל מקום לא היתה להם נגיעה וכח בקודש הקדשים, ולכך, הפך שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול שהוא בחינת קודש הקדשים, בהיותו היחיד שהותר לו

ונבקש להתבונן, מה הקשרו של פסוק זה ודרשתם ז"ל בו לחודש כסלו, כי על פניו הדברים נראים סתומים וחתומים<sup>ד</sup>.

### טעם שהיונים טמאו אך לא החריבו את בית המקדש

**מהות החודש הוא חג החנוכה** – שבו זכו ישראל לחנוך מחדש את בית המקדש, ולהקריב בו קרבנות בטהרה כבימי קדם. נביט ונראה, שבשונה מכל המלכויות שתיכף כשנמסרנו בידם הם החריבו את בית אלהינו, כמו מלכות בבל ורומי הרשעה, או מלכות מדי שהפסיקה את בניית בית המקדש<sup>ה</sup>, הרי שדווקא מלכות יון לא ביקשה להחריב את הבית, אלא השאירו אותה על מכונה

**ד.** חלק גדול מהנאמר כאן, יסודו ממה שכתב בבני יששכר (מאמרי חודש כסלו טבת מאמר א אות א) בתיבות ספורות, ולהלן יתבאר דבריו בתוספת ביאור ונופך, ואלו דבריו: צירוף השם הנכבד המאיר בחדש כסלו הוא 'זיה"ה', יוצא מראשי תיבות הפסוק (בראשית נ יא) 'ז'ירא 'ז'ושב ה'ארץ ה'כנעני' וגו' בפרשת ויחי אצל אבלו של יעקב אבינו כשנטמן במערת המכפלה. ולפי הקבלה בידינו, היה הדבר בכסלו בימי חנוכה, כי יעקב אסף רגליו אל המטה ביום א' דסוכות כפי הקבלה שבידינו מן הרמז בפסוק (שם לג ז) 'זיעקב נסע סכתה', ונשלמים השבעים יום בחנוכה, על כן נרמז שם הצירוף של חודש כסלו.

**ה.** וכמו שאמר אחשוורוש לאסתר המלכה 'מה שאלתך אסתר המלכה ותנתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש' (אסתר ז ב), ודרשו (מגילה טו:) 'עד חצי המלכות' ולא דבר שחוצץ למלכות, שהוא רשיון לבנות את בית המקדש.

**ו.** וסימן לדבר [-כי] 'היכל' עולה למספרו ס"ה, ו'יון' מספרו ס"ו, להורות, כי יש למלכות יון כח גובר על ההיכל, ובזה מטמאים את ההיכל. כי מצד ההיכל בלבד גובר עליו כח יון, ולכך כשגברו על ההיכל, טמאו את כל השמנים שבהיכל (מהר"ל שם).

## ההבדל בין חכמת התורה לחכמת יון

הקודש, והרצפה עצמה היתה מחכמת. כי המקום אדמת קודש, ואשר לכן הוצרכו להלך שם בלי סנדל שלא יחצוץ בינם לאדמה כדי שישגיגו שפע הקדושה מהאדמה, וכעין שמצינו שהקב"ה אמר למשה רבינו 'של נעליך מעל רגלך כי אדמת קודש הוא' (שמות ג ה) עד כאן דבריו.

**מפורסמת גם העובדה<sup>ז</sup>, שהחכם היוני אפלטון ראה את ירמיה הנביא מקונן על שממות ההיכל ושאלו: כלום מה יש לבכות על בית של עצים ואבנים שחרב, האם חסרים בתים שהיו ואינם. בְּקֶשׁוֹ הנביא להרצות לפניו שאלה חמורה שהתחבט בה במדע הפילוסופיה שעסק באותה שעה, ואחר שהוא שאל לפניו השיב לו ירמיה הנביא ברגע כמימריה את פתרונה. וסיים אומרו: אל תתמה על כך ששאלה שאתה מתקשה בה זמן רב כל כך באה על ישובה בזמן כה מועט, כי חכמתי וגדולתי באים מכח בית המקדש וזה עוד ממיעוט ההשגה שהאירה משם, ועכשיו שחרב, לא עצים ואבנים נהרסו ונדושו אלא נסתמו מעיינות החכמה והשפע שיצא משם, ועתה**

להיכנס לשם, גבר עליהם ובכווחו הגדול טהרו החשמונאים את כל המקדש עד שהדליקו נרות בחצרות ה', עיין שם] אבל עכ"ז לא חרבו אותה. וראוי להתבונן, מדוע לא עשו היונים בבית המקדש כפי שעשו שאר האומות שהחריבו את הבית ושוממו את היכל ה'.

### השפע שיצא מבית המקדש לכל העולם

**בית המקדש היה המקום ממנו היה יוצא שפע גדול לכל העולם כולו, ובעיקר כמקור להשגת אלקות בחכמה דעת ורוח הקודש, וכמו שכתב ב'כד הקמח' (ערך אבלות הורבן ירושלים):** מה שנקראה [-ירושלים] בקעה, הוא לשבח ולמעלת העיר, כי כשם שהבקעה מקבלת מי גשמים, כך ירושלים מוכנת לקבל שפע הנבואה לפי ששם שער השמים, ומשם באה הנבואה לנביאים. וכן הביא ב'יערות דבש' (ח"א דרוש יא) את דברי יוסף בן גוריון בקינתו על בית המקדש, שהדורכים על רצפת בית המקדש היו משיגים חכמה ונתדבק בהם רוח

ז. זה גם הטעם שמצינו בהרבה מקומות שהפליגו במעלתם חכמתם של אנשי ירושלים (ראה אי"כ א א) ואמרו שסתם נביא שלא הוזכר שם עירו הוא מירושלים (מגילה טו), כיון שמשם יצאה חכמה לכל העולם והם היו הקרובים ביותר שינקו את האור.

ח. הספרים רגילים להביא זאת בשם ספר תורת העולה לרמ"א, אלא שלפנינו ליתא שם.

## ההבדל בין חכמת התורה לחכמת יון

אלא גם האומות היו יונקים את נקודת חיותם מבית המקדש כפי דרגתם הפחותה, וכמו שנרמז בדברי חז"ל (במדב"ר א ג), שאם אומות העולם היו יודעים עד כמה כל מה שיש בידם מגיע מן המקום ההוא, לא די שלא היו מחריבים אותו, אלא היו מעמידים שומרים תמידים כסדרן כדי שלא יפגעו בבית ה'.

**אחר** שחרב הבית השיגו האומות דרגה נוספת בשייכות לחכמה יתר ממדריגתם בזמן הבית, כיון שהחורבן גרם להם יניקה מחכמת ישראל, שאחר החורבן היו חכמי האומות למדים עניני חכמה ודעת מירמיה הנביא<sup>ט</sup> שהיה הגדול שבדורו במושכלות [-כיון שהוא היה גלגול של שלמה המלך - החכם מכל אדם], עד שנמשך שגם להם יש נגיעה בחכמה ובתבונה. כך, שכל מה שנראה כיון כאילו מעשה ידיהם פועל כל

נותר לנו רק מעט מזעיר משם, ועל אלה אני בוכיה.

**השגת** החכמה האלקית האמיתית שהאירה מבית המקדש, היא מה שנקרא בספרי הקודש 'ביטול לשורש', היינו, שהאדם זוכה באמצעות התורה שהיא החכמה שאין למעלה ממנה, לכח ותגבורת לעמוד בניסיונות היצר ותאוות לבו, ולבו משתוקק לתקן את העולם שיהיה ניכר בו מלכותו יתברך, עד שהוא מתעלה למעלה למעלה ואינו מבקש כלום זולת קרבת אלהים. וזה ביטול לשורש, שכל העולם יתבטל לשורש האלהי הנמצא בכל דבר.

### אומות העולם ויון בפרט קבלו נגיעה בחכמה אחר חורבן הבית

**אותו** שפע רוחני שהבהיק מבית ה' לא היה מוגבל לישראל לבדם,

ט. זה לשון ספר שלשלת הקבלה (ירושלים תשכ"ב עמ' רמא) לרבי גדליה אבן יחיאי המביא מקודמיו: וראיתי בספר דרך אמונה [-לרבי אברהם ביבאג' מקדמוני ספרד] [ח"ב סוף שער ג] האומר: ומצאתי בשם חכם מופלג מפילוסופים היוונים האומר: פעם אחת נכנסתי להתווכח עם אחד מחכמי ישראל והתחלנו לדבר בחכמת הטבע, ולא היה בעיני הרבה, ואחר נכנסנו בחכמת האלוקות, והעלני אל אשר לא הייתי יכול לסבור ולהבין עד שהתפללתי לא-ל [-ש]יתן לי שכל להבינו. ואני המחבר [-רבי גדליה אבן יחיאי] מאמין שזה החכם היה אריסטו, וספר דרך אמונה הנזכר, מתמיד שם בדבריו. וכתב עוד שם בשלשלת הקבלה (עמ' רלז), שאפלטון מצא את ירמיה בהיותו במצרים. והיו תואמים הדברים למה שכתב האברבנאל (ירמיה א ו): ירמיה התחיל לנבאות בימי אישיהו שלשה עשר שנה למלכו, ופסוק מלא הוא שניבא ארבעים שנה, ואחר החורבן הלך למצרים ועמד שם שנים רבות מבלי נבואה עד יום מותו כדברי הרב, וחכמי היוונים מעידים שדבר עמו אפלטון במצרים.

## ה ההבדל בין חכמת התורה לחכמת יון

זאת שהעולם מפליא פלאות בטכנולוגיה חדשה, ברפואה, ובהרבה דברים, הכל גנוב הוא מאתנו מהחכמה שמקומה האמיתי הוא רק אצל העם חכם ונבוך' (דברים ד ו)<sup>א</sup>.

ההבדל בין חכמת ישראל לחכמת יון  
יש הבדל גדול בין חכמת ישראל - חכמת התורה, לבין 'החכמה בגויים תאמין' (מגילה ז:),

וראה לדברי הרשב"ץ במגן אבות (ב): וכבר כתב בספר מורה המורה להחכם רבי שם טוב אבן פלאקירה ז"ל, כי אפלטון הפילוסוף שכל חכמי המחקר נכנעו לפילוסופיותו כתב, כי דיבר עם אחד מנביאי ישראל, ובהתחלת הדברים לא נראה לו ממנו ענין גדול, וכשנכנס עמו בעומק אלקותו הבהילו, והיה תכלית כוונתו להבין דבריו. ויש אומרים כי זה היה ירמיה הנביא, ובאמת כי בזמן אפלטון היה, אבל איני חושב שיהיה הוא אלא אחד מתלמידיו הקטנים.

ומצאנו עוד (ויכוח על האהבה לרבי דוד די ליאון דף פה:): כי אפלטון נכנס לאחד מבני ישראל המתעסקים בחכמת האלוקות ואמר אפלטון הנה לא ראיתי בו בתחילה דבר גדול וכשנכנסתי עמו בענין האלוקות וראיתי התחדדותו בשכלים הנפרדים ראיתי דבר שהבהיל אותי והיתה תכליתי הקצויות שאבין במקצת מה שהיה מדבר וידעתי כי זה היה לו מפני היותו למעלה ממדרגת בני האדם.

י. וזה הטעם שנבוכדנצר הרשע לא הרג את ירמיה הנביא וצוה לשמור עליו של יאונה לו כל רע (ירמיה לט יב), כיון שנבוכדנצר היה בנו של שלמה המלך ממלכת שבא, (אלפא ביתא דבן סירא, הוספת האר"י הקדוש על רש"י מלכים א' י ג, ספר הגלגלים פרק לה, גלגלי נשמות אות נ, של"ה הקדוש תענית תורה אור פז), ולא רצה להרוג את אביו שהתעבר בירמיה הנביא.

יא. בעניין זה נביא ממה שכתבו מקצת קדמונים, בספר העבור (מאמר ב' שער השני) לרבי אברהם ב"ר חייא הנשיא ז"ל מצינו: וגם בינותי בספרים, כי כל חכמת הכוכבים והמזלות, מיוסדת בברייתא דשמואל הדורש. ועוד שם: חכמי גוים המשכילים בדבר חכמה, למדו החכמה ההיא מרבותינו. וכן: כל חכמה וחכמה, הבקיאין בה [-מאומות העולם] למדו אותה מרבותינו ז"ל.

ובשו"ת הרשב"ץ (ח"א סי' קד) כתב: כי זאת החכמה [-תכונת הגלגלים] אף על פי שהיא חכמתנו ובינתנו, כמו שאמר הכתוב (דברים ד ו) 'כי היא חכמתכם ובינתכם' וכו', ופירשו רבותינו ז"ל בפרק כלל גדול (שבת עה.) זה חישוב תקופות ומזלות וכו'. אבל מפני הגלות אבדה זאת החכמה ממנו, כדכתיב (ישעיה כט יד) 'ואבדה חכמת חכמיו' והוצרכנו לחצוב לנו בורות נשברים ובילדי נכרים נשפיק באלו הענינים. וחכמי יון חקרו יפה בזאת החכמה מחקר מסכים לקבלתנו, ואולי הגיעו אליהם ספרינו בבית שני כשגברה ידם עלינו, וקראו אותם חכמות על שמם אף על פי שהם הכמותינו באמת.

לא כן הגויים וביותר היונים שהם סמל החכמה – חכמת יון, שלימוד החכמה אצלם הוא מן השפה ולחוץ ולא פועלת בהם שינוי בטבע, ומטרתם בלימוד החכמה הוא להיפך רק כדי לשקוע יותר בתענוגיהם ולעשות חיל בקנייני העולם הזה. וכפי שנודע המעשה שגדול הפילוסופים אריסטו שגם חכמי ישראל הפליגו בחכמתו<sup>2</sup>, מצאו אותו עובר עבירה בסתר, וכששאלו אותו כיצד יתכן שבר דעה כמוהו יפול טרף למעללי היצר

שחכמת התורה מביאה את האדם להחליש את התאוה ולעמוד כנגד טבעו ומאוויו, עד שכל מבוקשו הוא רק קרבת אלהים, שיהיה כל העולם נמשך אחר השי"ת והוא אינו מבקש כלום זולת זה, כפי שהגיד הרה"ק רבי מאיר בן של הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זכותם תגן עלינו בספרו 'כתר תורה' כמה פעמים, שלעתיד לבוא ישפיע הקב"ה עלינו שפע ברכה, אבל העובדי ה' האמיתיים לא ירצו שום שכר רק קרבת אלהים.

---

יב. הרמב"ם הוא הגדול שברבותינו שהפליג על רום מעלתו של אריסטו והוא מכנהו (מורה נבוכים ח"א פרק ה) כראש הפילוסופים, ומכבדהו מאד, במקום אחד הוא אף כותב עליו (שם ח"ב פרק טו): כי אריסטו הוא אשר לימד בני אדם דרכי המופת וסדריו ותנאיו. ולמעלה מזה הוא כותב עליו במכתב שכתב לרבי שמואל אבן תבון המתרגם הראשון של הספר מורה נבוכים: דעת אריסטו היא תכלית דעת האדם, מלבד מי שנשפע עליהם השפע האלהי עד ששיגו אל מעלת הנבואה אשר אין מעלה למעלה ממנה.

מקובל שפעם ראה הרה"ק מרוז'ין זי"ע חסידים המשוחחים יחד על הפלא שכתב הרמב"ם, שמעלתו של אריסטו היתה גדולה מהשגתו של יחזקאל הנביא [עייקרי הדברים אינם כתובים מפורש ונצטט לשון ספר עין הקורא (מאמר א) לחכם הפילוסוף רבי שם טוב ב"ר שם טוב: ויש לרבינו משה על זה טענות חלושות מזויפות, כי מיום גלות הארץ לא נמצא בישראל איש רבני חכם ונבון בעניינים האלה כמו אריסטו, ואשר הביא אל הרמב"ם ז"ל לחשוב מחשבות רק רע כל היום, הוא חשבו כי אין שם חכמה אחרת זולת חכמת אלה האנשים, זה הביאו אל מה שאמר, כי מרכבת יחזקאל וישעיהו אשר חויבנו עליה, ההסתר איננה דבר זולת חלק קטן מחכמת אריסטו, וזה גלוי למי שהפליג העיון בספרו המורה בכל פרקיו ומאמריו מלה במלה, והסתכל לדעת חכמת אלה האנשים, עד שהוא מבואר כי כל מה שהשיג יחזקאל ע"ה ידוע לרוב חכמי הנוצרים והישמעאלים והיונים ידיעה יותר חשובה ונקיה מהטעות לפי דעתו מידיעת יחזקאל ע"ה, עיניו שם]. ענה להם הרה"ק, אבאר לכם דברי הרמב"ם במשל למה הדבר דומה, משל לשניים שנכנסו ובאו אל היכל המלך, הטיפש שביניהם שאינו יודע ומבין את ערכו של המלך, הרי שהוא מתפעם ומתפעל מחדרי הפאר שיש בארמון המלך, והוא שח לכל את שהוא ראה, לא כן החכם המשכיל שיודע שהעיקר



## ההבדל בין חכמת התורה לחכמת יון

ישראל שהיא מחשבת השי"ת ממש - כ' ה' יתן חכמה ותבונה מפיו' (משלי ב ו), שהזוכה בה עולה ומתעלה ומבטל יצריו הרעים, עד שמדבק את כל העולם בשורש העליון לעשות נחת רוח לבורא כל עולמים".

**על** כן הונח לנו מדוע היונים לא בקשו להחריב את בית המקדש, כיון שכל חכמתם הגיעה משם, אלא שהם השחיתו את החכמה לצרכיהם ונטיתם, בשונה מהאומות האחרים שלא התעסקו כל כך בחכמה, ולא הבינו שבית המקדש הוא מקור חכמה ומשם יש גם להם מעט דעת.

ואינו כובש את יצרו. השיב בטיפשות: שכל השגותיו הם עד שמגיעה לידו איזה ניסיון, כי באותו זמן הוא אינו אריסטו אלא בעל תאוה ככל הגויים". וכן אנו רואים באלפורני ההגמון היוני שלא ספק היה מלומד בחכמה כאחד מגדולי יון, שלמרות מעמדו הרם, לא עמדה לו חכמתו והוא נפל כבזוי שבבזויים אחר שרירות לבו.

**היוצא** מזה, שהחכמה היוונית היא חכמה שאיננה דבוקה בשורש החיים, וכל תכליתה היא להרע ולהשתמש בה לעינוגי הגוף, שלא כמו חכמת התורה שבה דבקים בני

הוא המלך, אזי אף שעניו רואות את גדול הפאר והיופי במושב במלך, הוא אינו מדבר מזה, כיון וברור אצלו מה העיקר ומה הטפל. כן גם בודאי יחזקאל הנביא השיג את מראה הכסא וידע והבין בגרמי השמים לכל הפחות כאריסטו וחכמי האומות, אומנם כיון והעיקר אצלו היה מראה כבוד ה', על כן הוא לא חשב שיש גדולה במרכבה ולא סיפר וחקר במה שראה, היפך מחכמי אומות העולם שאצלם הטפל הוא העיקר.

**יג.** ראה בדומה לזה בבני יששכר (מאמרי חודש סיון מאמר ה אות כב): כמו שתראה אריסטו היוני שהיה החכם הגדול שבאומות, וסיפרו מידותיו שגינה כל תחמודות תבל רק הכל במדה ומשקל להכרח הקיום, ואחר כך סיפרו עליו שנלכד בתואר אשה יפה וזה היה סיבת מותו. ומקורו הוא ממה שכתב רבי יצחק דמן עכו בספרו מאירת עינים בפרשת וישלח, עיין מש"כ שם באריכות.

**יד.** כל האמור עד כאן נמצא בחלקו בלשון המהר"ל (נר מצוה ח"ב עניני חנוכה) שכתב: כי מלכות יון הוא מוכן להתנגד לישראל במה שיש להם תורה ומצות אלקיות, כי אל מלכות זו שייך לה החכמה שהיא שכל האדם בלבד, לא השכל האלקי הנבדל, אשר היא התורה האלקית, שהיא השכל הנבדל האלקי לגמרי. וכן אל בית המקדש, שיש לו מעלה אלקית קדושה, הם מתנגדים ביותר לה, המלכות הזאת. כי התורה ובית המקדש הם שתי מדרגות זו על זו, כמו שאמרו בכל מקום שנים אלו יחד (אבות פ"ה מ"כ); 'הי רצון מלפניך ה' אלקינו שיבנה בית המקדש במהרה בימינו, ותן חלקינו בתורתך', ולכך היו מתנגדים אל המצות התורה ולבית המקדש בפרט.

## ההבדל בין חכמת התורה לחכמת יון

ביום חינוך בית המקדש אלא לשאת את בת פרעה. וגם קשה, איך יתכן ששלמה המלך הלך ישר ממיטתו לבית ה' ללא כל הכנה לכאורה, ועוד חיבר תפלה גבוהה כל כך המגבהת כל לב ישראלי.

**אלא** – כתבו ספרי הקודש, ששלמה המלך ביקש ביום הגדול של השראת השכינה לנצח את הקליפה, היינו, שבאמצעות השגת החכמה הגדולה שתהיה בבית המקדש ובכח התפלה שביקש עתה, יוכלו לנצח את כל התאוות ולקשר הכל לה' לשורש האחד, ולכן דווקא בו ביום נשא את בת פרעה, שפעל בזה להכניס את כל הרע תחת כנפי השכינה, וזה שבא ממיטתו היישר למקום הקדוש ביותר<sup>טו</sup>, שביקש לעשות שכל המעשים יהיו לשם שמים ויתקשרו עי"ז כל התאוות הרעות וניצה"ק שבהם אל מקור שורשם למעלה.

**היונים שקצו את המזבח לפי ששם היסוד של האש שירדה מן השמים**

והקב"ה ממעונו ראה כל זאת והוריד אש מן השמים, לאמר

**פנימיות ענין נישואי שלמה המלך עם בת פרעה ביום חנוכת הבית**

**עבודה** נשגבה זו - שחכמת התורה תכליתה להביא את האדם להידבק בה' ולנצח את היצר, הנחילו לנו רועי ישראל, וכמו שרואים אצל שלמה המלך החכם מכל, שהיה בונה הבית – מקום החכמה, שמסופר עליו באגדות חז"ל (ויק"ר יב ה, במדב"ר י ד) שבלילה של חינוך בית המקדש הוא נשא את בת פרעה והיתה שמחה גדולה לפניו, עד שהקב"ה היה תמה איזה שמחה גדולה יותר, האם שמחת נישואי בת פרעה או שמא ה'מזמור שיר חנוכת הבית'. ולפי ששתה שלמה המלך יין רב, תקפתו שינה עד שישן על מיטתו אחר ד' שעות ביום שהוא סוף זמן הקרבת התמידין, עד שנכנסה אליו אמו והוכחתו על מעשיו, וקם המלך ונכנס אל הבית ונשא תפלה מרוממת ביותר אשר אין לנו השגה בה, והיא נאמרת על ידינו ביראה טהורה בהפטרה לשמיני עצרת - החג הגדול ביותר בשנה.

**ומדרש** זה כולו פליאה הוא ואומר דרשנו, כלום יעלה על הדעת ששלמה המלך לא מצא מה לעשות

**טו.** לשון ספר יקר מפז (פרשת נשא) להרה"ק רבי זושא מפלוצק זי"ע: בודאי אין להעלות על הדעת כלל ששלמה המלך ע"ה היה אוהב נשים נכריות למלאות תאוותו, וכמו שאמרו רבותינו במדרש אחר כך (במדב"ר י ה) שהיתה כוונתו לשם שמים וכו'. ומעתה נאמר, כי שלמה המלך רצה לינשא עם בת פרעה בקדושה ולעלות משם הניצוצי קדושה וכמו שאמרו במדרש (שם) שהייתה כוונתו לשם שמים וכו'.

## ההבדל בין חכמת התורה לחכמת יון

ט

האש מן השמים (שם), כי ראו בכך אות ומופת על שה' מסכים שמעשיהם רצויים והם יוכלו לדבוק בשורש החכמה, ויוכלו להסתלק מהנשים נכריות שנשאו להם, עד שיבואו לקשר הכל בשורש העליון שהכל הוא אלוקות.

**בחינה** זו של חכמת התורה הזכה שיכולה להפך את התאוות, הבהיקה בבני ישראל עד שבאו היונים וקצצו בנטיעות שאין כל קשר בין השגות החכמה למעשה אשר יעשון, שניתן להיות חכם גדול ובקי במושכלות מצד אחד, ומנגד להתנהג כדרך כל הארץ - שהחכמה לא תשפיע על פנימיות הלב. ולכן היונים נטפלו שוב ושוב למזבח ושברו את אבניו והקריבו עליו קרבנות טמאים, שבקשו להרחיק את האש מן השמים, שלא יהיה כזאת שמי שזוכה לחכמה

שמסכים לזה שהחכמה השוכנת בבית המקדש יהיה כוחה גדול ורב שתוכל להכניע את התאוה, כאש זו שהיא משתוקקת כל הזמן לעלות ולהידבק בשורשה. והיא היתה עדות לישראל שכל מי שדבק בחכמה ובתורה שמקורה בבית הזה, יוכל להתגבר על יצרו ולקשר את העולם במלכות ה'.

**ולבן** בעת חורבן בית המקדש הלך ירמיה הנביא והטמין את האש הזו שירדה מן השמים בתוך מים חיים<sup>טז</sup> ולא ביקש לשמור את אחד מכלי המקדש, כי זה היה האוצר הגדול ביותר שהיה בבית ה', אש מהקב"ה, שכל מי שיניח עצמו בחכמת התורה יוכל לשרוף את כל הרע ולהביאם אל הקדושה.

**וזה** שבעת חנוכת בית שני היתה שמחה גדולה על שמצאו את

---

**טז.** כדאיתא ביוסיפון פ"ג - שבימי עזרא לא ירדה אש מלמעלה על הקרבנות, והרבו בתפלה, ונגלה להם זקן אחד וסיפר היכן גנז ירמיהו האש, ועל פי דבריו שלח עזרא לכהנים לילך להר הזיתים למקום שגנז ירמיהו כד של אש של מעלה, והלכו לשם ומצאו תוך הבור שמן עב כדבש, וצויה עזרא לסוכו על גבי האברים שהיו על העצים שעל גבי המזבח ויעשו הכהנים כן, וילכו ויזרקו המים על גבי המזבח.

ויהי כעשותם כן, ותבער פתאום אש ולהב גדולה, ותלהט הלהב, והאש הקדושה גוברת והולכת מאד מאד, ויגוסו הכהנים מן הבית, כי לא יכלו לעמוד מפני האש [כמו שנאמר אצל שלמה שהיה צריך לנוס מפני האש שירדה מלמעלה], בתחלה טיהרה האש שלמעלה את המזבח עצמו, ואחר כן ליהטה את כל העצים ואת העולה, ויסבב האש את כל הבית, ויטהר את הכלים ואת ההיכל, ורק אחרי שטיהרו את הבית ואת הכלים, ואחרי אכלו את העצים ואת הקרבן שעל גבי המזבח, קטנה האש, ותנח על מקומה במזבח כמשפט. וע"ש שמ"מ הוצרכו להוסיף עצים, כיון שלא זכו שיהיה כח האש גדול כל כך כמו בבית ראשון.

## ההבדל בין חכמת התורה לחכמת יון

י

פ"ד ה"ו), ללמד לכל את החכמה של בית המקדש שבאמצעותה מגיעים לדביקות האמיתית היפך כפירת יון, ובכך החזירו את אור חכמת התורה כמקדם, שיוכלו לנצח את היצר באמצעות המאור שבתורה שיחזירם למוטב (אי"ר פתיחתא ב).

**יעקב אבינו עבד את ה' בכל מצב, והביטול לשורש היה חינוך מקום המקדש שלו**

**אחר** שהקדמנו כל זאת, נשוב אל הראשונות לראות מה הקשר בין מיתת יעקב אבינו למה שנאמר עד הנה על החכמה שנגזלה בידי היונים והתגברות החשמונאים נגדם. ותחילה נתבונן בהילוך חייו של יעקב אבינו.

**בשונה** מהאבות הקדושים אברהם ויצחק שהגיעו להר המוריה ומסרו נפשם ממש למען שמו יתברך במקום ההוא, הן אברהם שלקח את בנו יחידו והעלהו שם לעולה, והן יצחק שפשט צווארו והתקדש להיות עולה תמימה (ב"ר סד ג), ביעקב אבינו הבחיר שבאבות (שם עו א) לא מצינו עבודה שכזו של מסירות נפש, שהרי עד יציאתו לחרן הוא היה יושב אהלים בבית שם ועבר (מגילה יז). אבל הפלא הוא, שדווקא בביאתו למקום שהתפללו בו אבותיו, ירד אליו ה' ונגלו לפניו מראות אלהים מה שלא היה אצל האבות האחרים. ואל תאמר שבכווא לשם עסק במסירות נפש

אמיתית יוכל לגבור על יצרו. והוא גם הטעם שמלכות יון מכונים בחז"ל שוב ושוב כ'חושך', כאומרם ז"ל (ב"ר ב ד) 'וחושך על פני תהום' (בראשית א ב) - זה גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל. כי הם בקשו להחשיך את האור שבקע מן המזבח ולמלא את העולם בכפירה שאין קשר בין החכמה בתורה לניצוח היצר ואיחוד העולם, היפך מחכמת התורה שכשדבקים בה כל התענוגים והתאוות בטלים ומבוטלים.

**בוה** נבין גם את מה שאמרו (מגילה ז). שתלמי המלך ביקש לתרגם את התורה ליונית, והיה העולם בחשיכה ג' ימים (ראה טושו"ע או"ח סי' תקפ), שזה היה כל מגמתם, לעקור את חכמת התורה ולשנותה לפי דעתם ושכלם. ולכן נגרר מזה חושך אפילה, שעייממו את האור שירדה מן השמים על ידי שלמה מלך ישראל שהיה המושלם בחכמת התורה.

**דעות** היונים הביאו לעולם חשכות גדולה, ואט אט חדרה דרכם לכרם בית ישראל ורבים הפכו למתייוונים, לולי ה' שהותיר לנו שגברו עליהם מתתיהו ובניו שהאירו את חכמת התורה במסירות נפש. ולכך כשנצחום, הפעולה הראשונה שעשו החשמונאים היה 'והדליקו נרות בחצרות קדשך', שהאירו והעלו על נס את המנורה שהיו לוקחים בשבילה אש מן המזבח (יומא מה:; ירושלמי יומא

## ההבדל בין חכמת התורה לחכמת יון יא

דבוק בכל הילוכו בה' ועבדו היכן שרק היה, ובמעשיו האיר את שורש האלקות שהשי"ת מצוי בכל מקומות ובכל דבר שבעולם<sup>יח</sup>. ולכן זכה שנגלה אליו ה' ואמר לו 'והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך' וכו' (שם פסוק טו), וסיפר לו מסתורין שהמקום הזה הוא בית המקדש מה שלא נמסר

וכדו', כי לא מצינו כן, ואדרבה נאמר אצלו 'וילן שם כי בא השמש'<sup>יז</sup> (בראשית כח יא).

רק הפירוש הוא, שיעקב אבינו לא היה צריך לעשות שום פעולה לחנוך את המקום שיתקדש ויהיה מקור לחכמה שתביא את הבריאה לדביקות בשורש, כי יעקב אבינו היה

---

יז. אין צריך לומר שאין הדברים כפשוטם, וכמו שכתב האוהב ישראל (פרשת ויצא): והלוואי שיחלום לנו בהקיץ כחלומו של יעקב. אלא ללמוד אנו צריכים, וראה הערה הבאה.

יח. קילורין לעינים בענין זה הם דברי הרה"ק מאפטא זי"ע באוהב ישראל (פרשת ויצא) ומפני נעימותם נביא כל לשונו באריכות: תוכחת מוסר גדול יוכל כל איש ישראלי ליקח לעצמו מזאת הפרשה ולפנות מחשבתו מהבלי הזמן המדומה, ולדבק באהבת השי"ת ברוך הוא וברוך שמו ולעבדו בתורה ובתפלה ובמעשים טובים בשכל אמת וזך. ועיקר, שכל מעשי האדם היינו הילוך, דיבור, שמיעה, ראייה, שכיבה וקימה וכדומה, בכל דבר יהא מעוטף בתוכו שכל אמת וזך לעבודת השי"ת בלי שום סיג ופסולת חס ושלום.

וצא ולמד מאבותינו הקדושים ולך בעקבותיהם, פקח עיניך וראה, איך ממעשה גשמית של אבותינו הקדושים נארג ונעשה מהם תורה הקדושה, ואיך התורה מספרת לנו הליכת יעקב מבאר שבע, ובאיזה מקום ישן, והדיבורים שדיבר עם רחל בת זוגו, ואיך שנשק אותה, ואיך שהיה רועה את צאן לבן ותחבולותיו שעשה המקלות וכיוצא באלו. הלא מזה מוכח שכל מעשיהם מקטן ועד גדול היה הכל רק בהשכל ודעה מיושבת בחכמת אלהות, והיאך רמזו בכל ענייניהם לדברים עליונים נפלאים ונוראים (עיי' זוהר הקדוש ח"א קסב). וכשיסתכל ויתבונן האדם בזה היטב, ראוי לו להתלבש בבושה וענוה גדולה, איך הוא נבער מדעת ולא בינת אדם לו, והגם שהוא מתפלל ולומד הוא בלא שכל ודעת ותשוקה רק כאיש חולם, והלוואי שיחלום לנו בהקיץ כחלומו של יעקב וכו'.

ועיקר צריך האדם לטהר ולקדש איבריו וחושיו להיותם כולם כאחד ראויים ומוכנים למרכבה לשכינה, וזה אינו תלוי באמירה לחוד, רק בעשיה בפועל ממש באמת בלי שום סיג ופסולת חס ושלום, ושיהיו כל אבריו וחושיו שלימים בלי שום פגם וחסרון חלילה, ואז קדוש יאמר לו, ולשעבד רצונו ודעתו לרצון ודעת העליון, ולייחד נפשו רוחו ונשמתו בשם הקדוש והטהור הוי"ה ברוך הוא וברוך שמו בייחוד אמיתי. ואז יוכל להמשיך שכל אמת לעבודת הבורא יתברך שמו לתורה ולתפלה.

## ההבדל בין חכמת התורה לחכמת יון

נולד ונסתלק בחג הסוכות שהרי בתשרי נולדו ומתו האבות (ר"ה יא., וראה סידור היעב"ץ), והתקין בכוחו לדורות עולם את חג הסוכות<sup>ט</sup> שיוכלו לעשות מעון לשכינה – צלא דמהימנותא (זוהר הקדוש ח"ג קג.). כשנסתלק יעקב אבינו מן העולם נהיה חושך גדול, והיו הכנענים ובני ישמעאל סבורים לעשות מלחמה עם כוחו של יעקב אבינו להפריד את החכמה – חכמת התורה שתמשיך אחריה את הגוף, אלא אדרבה להשתמש בחכמה לצורך הגוף, אבל מה שעמד בעדם הוא כח החנוכה שאז נקבר יעקב אבינו (בני יששכר מאמרי חודש כסלו מאמר א אות א, תפארת שלמה

לאף אחד מהאבות (זוהר חדש ח"א לו.), שמאחר והוא נדבק בשורש החכמה והתורה בכל מקום שהלך, אזי הוא עצמו בחינת בית המקדש שמשפיע דביקות בשורש, שזה הוא סוד בית המקדש כנ"ל. ועל כן עתה כשהגיע למקום המקדש לא היה נצרך שום מעשה להביא השראת השכינה, כי ביאתו לבד היא היתה חנוכת המקום כמו מסירות נפשם של אברהם ויצחק.

### הקשר בין יעקב אבינו לחג החנוכה

**יעקב** אבינו שהיה שלימות - בחינת בית המקדש כמו שהתבאר,

בספר ערוגת הבושם (השמטות לפרשת ויצא) מביא דברי הזוהר הקדוש (ח"א קסב.) על הכתוב (בראשית ל ז) 'ויקח לו יעקב מקל לבנה לח ולוז וערמוץ, שבמקלות אלה קיים יעקב אבינו מצות תפילין וד' המקלות הם ד' פרשיות של תפילין, ומה שכתוב (שם פסוק לח) 'ברהטים', פירש דקאי על ריהטא דמוחא. וביאר בספר הקדוש הנ"ל, דלכאורה תקשי, למה לא קיים יעקב מצות תפילין כפשוטה כמו שאנו מקיימים אותה כיום, ולמה הוצרך לקיימה על ידי המקלות. אמנם כיון שצפה יעקב אבינו בדורות הבאים שיהיו ישראל בגולה ויהיו טרודים בשווקים וברחובות למצוא פרנסתם, ויוצרכו לעמוד נגד ניסיונות שונים, על כן הכין להם יעקב אבינו הדרך וקיים מצות תפילין בעת היותו עסוק בפרנסתו, בכדי שבזה ימשיך כח לדורות הבאים שיוכלו לקיים ענין התפילין שהוא לשעבד המח והלב לעבודתו יתבר שמו בעת היותם טרודים בהשגת פרנסתם, וכשיהודי יוצא לפעלו ולעבודתו ומתנהג בדרך התורה, הרי זה בכחו של יעקב אבינו שייחד ייחודים של מצות תפילין בעת עסקו במקלות לצורך פרנסתו.

**יט.** כמו שכתב הטור (או"ח סי' תריז) בשם אחיו רבי יחיאל: המועדים נתקנו כנגד אבות, פסח כנגד אברהם דכתיב (בראשית יח ו) 'לושי ועשי עוגות ופסח היה (רש"י שם פסוק י ד"ה למועד). שבועות כנגד יצחק שתקיעת שופר של מתן תורה היה בשופר מאילו של יצחק (פרקי דרבי אליעזר פרק לא). סוכות כנגד יעקב דכתיב (בראשית לד ז) 'ולמקנהו עשה סוכות'.

## יג      ההבדל בין חכמת התורה לחכמת יון

יצרו עד שיכנעו לפניו כל הסטרא אחרא והוא יביאם אל היכלי הקדושה. **ובבל** שנה בימי הסוכות מתברר מחדש שיש שייכות לאומות בבית המקדש ולכן ומקריבים בעדם שבעים פרים (סוכה נה:), אבל כמו שאמרנו אומות העולם מבקשים לקבל מחכמת בית המקדש עם שינוי כרצונם למלא תאוותם, אומנם משבא חג החנוכה שהוא המשך של ימי הסוכות<sup>כז</sup>, אז נשלם הברור של פרי החג שמתמעטים והולכים, שנגלה לכל

לחנוכה<sup>כז</sup>, שהנחיל לנו<sup>כא</sup> הוא ויוסף בנו שהלך לפני ארונכ<sup>כב</sup>, שיכולים להתקשר להשי"ת בכל מקום, שאפילו מי שלא זכה למדרגה גדולה לעשות בית לשכינה ונראה לו שאינו יכול, גם כן לא יתפעל, וידע שיעקב אבינו נטע בו יכולת לעמוד בעוז כנגד יצרו, שכמו שבעת הלווייתו של יעקב שהיה נראה שהוא מת ואבד סברו, בכל זאת ניצח כוחו את הקליפות, כן גם כל אחד מזרעו בחיים אף אם הוא בבחינת 'מת', הוא יכול לנצח את

---

**כ.** מרן החתם סופר זי"ע הוסיף (דרשות ח"א פה). שהיינו טעמא שימי החנוכה אינם ימי שמחה וששון, 'כי הנה יעקב אבינו ע"ה נולד ומת ביום א' דסוכות (עיין סדר הדורות ב' אלפים רנ"ה), ומשום הכי לא קבעו ימי חנוכה לששון ולשמחה רק להודות ולהלל, עיין ט"ז ריש הלכות חנוכה (סי' תרע ס"ק ג). ולהנ"ל ניחא, שביום כ"ה כסליו שלמו ארבעים ימי אבלו וחגיגתו של יעקב והעלוהו באותו יום ממצרים, ומשום הכי אין ראוי לקבוע בו יום משתה ושמחה. וכן כתב בחתם סופר בפרשת וישלח ובתורת משה פרשת ויחי.

**כא.** בספרים הקדושים עסקו רבות על הקשר בין יעקב אבינו לחג חנוכה כאשר יבואר להלן, ורובם הביאו גם את דברי השפתי כהן על התורה [-מגורי האר"י הקדוש] (פרשת וישלח) שהפכים קטנים שיעקב אבינו חזר אליהם, הוא הפך של נס חנוכה. אנו נאריך כאן בעיקר בראיות על הליכתו אל בית לבן שגם אז הכין הכח בימי החנוכה.

**כב.** נס חנוכה הוא גם בכח יוסף הצדיק שהוא כאביו המשיך בעבודה להכניס הקדושה אף למקומות הנמוכים כמו בערוות מצרים. וכתבו (מגלה עמוקות פרשת מקץ) רמז לשייכותו של יוסף לחנוכה, כי 'יוסף' ו'מלך' יון' מספרם שווה [156]. ולא לשווא אמרו היונים כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל (ב"ר ד, ד), שרמזו בזה על יוסף המכונה שור (של"ה הקדוש תורה אור פרשת וישב אות יב). ועוד כתבו (מאור עינים פרשת מקץ ועוד) סמך לזה, שגימטריה יעקב ויוסף יחד י"ג פעמים עולה כמניין הויה"ה י"ג פעמים [338], שאלו גדרו את הי"ג פרצות שפרצו היונים בחיל (מדות פ"ב מ"ג).

**כג.** חג הסוכות וימי החנוכה יש להם קשר של קיימא, כנרמז רבות בחז"ל בכמה דרכים, בבעל הטורים (ויקרא כד ב) פירש, למה נסמכה פרשת הדלקת המנורה

## ההבדל בין חכמת התורה לחכמת יון

לפרשת המועדים בסדר אמור: 'ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור' (ויקרא כד ב) סמך שמן זית לסוכה, לומר שגומרין ההלל כל שמונה ימי חנוכה כדרך שגומרין אותו כל שמונת ימי החג. וכן הוא ברוקח (סי רכה): סמך שמן ונרות לסוכות, מה סוכות שמונה ימים, אף חנוכה שמונה ימים. ובדרשות ר"י אבן שועיב (פרשת מקץ) כתב, שלכך אומרים הלל בכל שמונת ימי החנוכה, כי בכל יום ויום נתחדש נס כמו בסוכות, כי כל יום רומז לענין מיוחדש. וראה בבני יששכר (מאמר חודש כסלו מאמר ב אות ה) מה שביאר לפי זה.

בספר קורות העיתים בשם ספר החשמונאים (ח"ב ט י) הביא, שהמלחמה נגד היונים היתה בחג הסוכות, ולא יכלו לקיים את החג כהלכתו, וכשנגאלו בחנוכה השלימוה. נמצינו למדים שיש קשר ביניהם.

על הקשר בין מועדי סוכות וחנוכה, מאיר השפת אמת (לחנוכה שנת תר"מ) במשנתו: 'אז"ל [-בעל ה'חידושי הרי"ם'] הגיד, כי חז"ל רמזו במשנה (ביכורים פ"א מ"ו) מחג ועד החנוכה מביא ואינו קורא, ולא אמרו עד כ"ה בכסלו, רק לרמז כי שמחת החג מאיר עד החנוכה, עד כאן דבריו. ומסתמא בשעת הנס ממש היה הישועה בכח הארת החג, כי כל תהלוכות השנה בכח הג' רגלים, וסוכות הוא ח' ימים מהתורה ואין רגל אחר כמוהו, לכן חנוכה תיקנו כעין חג הסוכות. ולכן יש בו מהדרין כמו בסוכות [-ש]הדר בעיניו. וגם הנס נעשה על ידי הכהנים וענני הכבוד בזכות אהרן. ולכן בני בינה קבעו 'שמונה ימים' כעין החג. והרמב"ן כתב בפרשת בהעלותך (במדבר ח ב) פירוש המדרש (במדבר"ר טו ח) שלך לעולם קיימת על נר חנוכה. והיינו, שהנס נעשה על ידי הכהנים וכו'. וביום האחרון שנקרא 'זאת חנוכה' קורין בו פרשת בהעלותך, כי יום האחרון כולל כל הימים, כמו שמיני עצרת מאסף כל ימי החג - כן בחנוכה. וכתב שם (שנת תרמ"א) עוד, שחנוכה הוא הארה מחג הסוכות, 'וזאת הפירוש בפסוק (תהלים קיח כז) 'אסרו חג' בעבותים עד קרנות המזבח, שהם בחינת חנוכה ופורים, שה'קרנות' אינם גוף המזבח רק הארות המתפשטים, והם בחינת חנוכה ופורים'.

בספרו של בנו - הרה"ק האמרי אמת זי"ע (לחנוכה שנת תרצ"ג ליל ה') הוסיף: איתא ברמב"ם (הל' חנוכה פ"ג ה"ג) שימי חנוכה הם ימי שמחה. ואיתא בשפת אמת (לחנוכה שנת תר"מ) שהארת סוכות נמשכת לימי חנוכה ובשם השפת אמת - שעל זה רמזו חכמים במשנה (ביכורים פ"א מ"ו) מן החג ועד חנוכה מביא ואינו קורא. סוכות הוא 'זמן שמחתנו' ויש בו ח' ימים, וכן חנוכה הוא ח' ימים. איתא (סוכה גג.) חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין בפניהם באבוקות של אור וכו', אמרו עליו על רבן שמעון בן גמליאל וכו' היה נוטל שמונה אבוקות של אור וזורק אחת ונוטל אחת וכו'. ואיתא בספרים (דעת משה לסוכות אושפיזא דיצחק אבינו, ראה גם בן יהודע שם) היינו שייחד השני שמות שם הוי"ה ושם אדנות. בחנוכה יש גם כן שמונה אבוקות של אור, וזהו שאיתא (בנוסח ועל הניסים) 'ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך', 'שם גדול' היינו שילוב שני השמות (פע"ח שער החנוכה פרק ד).



## ההבדל בין חכמת התורה לחכמת יון

טו

ערום וחסר כל, רדוף מפני עשו אחיו בדרך לבית לבן הארמי שביקש לעקור את הכל, ולא עוד, אלא שגם מקום המקדש עמד בשיממונו ולא היה שם מזבח, ובבואו לשם הוא היה במצב של שינה (בראשית כח יב). ובכל זאת דווקא שם ובמצב ההוא לא אמר נואש והכין דרך לדורות באמצעות 'ויצוק שמן על ראשה' (בראשית כח יח) שהוא רמז לימי החנוכה (שפתי כהן עה"ת פרשת ויצא), שתמיד יוכלו למצוא את נקודת ה' שבכל הבריאה לתורה כפי שנהג הוא, ואף בזמן ששקצום אבני מזבח, שלא יהיה מזבח בנוי ומשוכלל על מכוננו, עכ"ז באמצעות

שרק ליעקב ובניו יש חלק בחכמה האמיתית ובנקודת בית המקדש, שבכוחם לאחות את כל העולם באמצעות חכמת התורה היכן שהם רק נמצאים<sup>כד</sup>.

### ביאור האמור שם בענין על פי דברנו

ועבודתנו זו של יעקב אבינו המאירה בחנוכה - שיכולים לעבוד את ה' בכל מקום ואף בימי צר ומצוק, רמוזים בפסוקי הענין של ביאתו להר המוריה<sup>כה</sup>, שכשנעיינ נמצא, שהמראה הגדול הזה היה בזמן הדחוק ביותר של יעקב אבינו, בהיותו

---

**כד.** זה מקור הדברים כמו שנכתב בספר אוהב ישראל (לחנוכה): הנה בז' ימי החג היו ישראל מקריבים בבית המקדש ע' פרים נגד שבעים אומות ושריהם (סוכה נה): כדי להמשיך שפע גם אליהם כי הבורא כל העולמים ברוך הוא וברוך שמו ברא הכל לכבודו ולצורך קיום העולם, ועם כל זה היה פוחת והולך בכל יום פרי החג, להכניע כח הקליפות החיצונים ולהמעיסן. והנה, מיום ז' של סוכות עד יום אחרון של חנוכה הוא שבעים יום, דוק ותשכח כאשר נחשוב החדשים כסדרן אחד מלא ואחד חסר. וביום א' דחנוכה הוא כ"ה כסליו הוא ס"ג יום. כי אז מתחיל להאיר שם הקדוש ס"ג שהוא הנשמה לכל העולמות וכו'. ואצל הע' אומות נתהפך להיות 'כולו ס"ג יחדיו גאלחו' (תהלים נג ד), ולכך סברי בית שמאי דפוחת והולך גם נרות דחנוכה כמו בפרי החג דכוונה אחת לשניהם, כי גם אלו השבעים יום הם נגד ע' שרי האומות. ובית הלל סברי מעלין בקודש ולא מורדין, דרצו לומר, שאין כוונתנו בחנוכה כלל להוריד ולהשפיל שרי האומות רק להעלות בקודש, היינו אנו רוצין אז להמשיך שפע משח רבות עילאה קדישא לכל העולמות מן י"ג תיקוני דיקנא עילאה קדישא, ושיתוסף שפע החכמה עילאה בכל העולמות, ולאדלקא בוצינין קדישין ונהורין עילאין וכו', ולכך מוסיף והולך בכל לילה דמעלין בקודש.

**כה.** ראה גם בדרשות חתם סופר (ח"א טז), שהר"ת ר'בת ד'נת נ'קמת הוא נדר, והיינו, הנדר של יעקב אבינו 'והאבן הזאת יהיה בית אלהים' (בראשית כח כב), ושם הוריד לו הקב"ה פך שמן מן השמים.

## ההבדל בין חכמת התורה לחכמת יון

ה' נסתר בעולם, וכוחות הרע מתרכבים בעולם באופן מבהיל על הרעיון, מי מלל שכיום באמצעות עבודה זרה כזו קטנה בחיקו של אדם מגיעים למקומות הגרועים בעולם, וכיצד כיום אנשים לא בושים להציע בגדים ושאר עניינים שיסודם מהפחותים שבאומות, דבר שלא שערום אבותינו. ועומד יהודי פשוט ותוהה, כיצד הוא יכול לכבוש הר גדול כזה ולנצח את היצר. אבל זה הסוד הנחיל לנו יעקב אבינו שהיה המתנגד למלכות יוֹנִיָּה - למורשה, שצריכים להתקשר אל התורה בחוזה, וממילא מתבטלים התאוות ומחשבות הלב, וזוכים לאחד את כל הבריאה אל ה'. וכפי שבימים ההם כשראו מלכי כנען את יעקב אבינו הם כרעו ברך והניחו את כתרם על ארוננו, ואחרי זמן כשהגיעו צאצאיו מבני חשמונאי והמשיכו בדרכו שנלחמו לשם שמים<sup>כט</sup> אזי כל

דביקות לחכמת התורה ידחו את כל המניעות ויביאו את העולם כולו להיות קדשי קדשים כפי שהיה אצלו שזכה בעבודתו שהשייטת קיפל את כל ארץ ישראל והניח לו תחת ראשו במקום המקדש (חולין צא: ב"ר סט ד).

זה גם הטעם שחנוכה הוא יום טוב בימי השבוע והוא מותר בעשיית מלאכה<sup>כו</sup>, משום שזה מהותו של יום, שאף בימי קושי וחול יכולים להיכנס בשער שפתח יעקב אבינו לדבוק בהשייטת ולבטל את כל התאוות והמניעות, ושיתגלה בכל העולם ייחוד ה' - 'הנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך' (בראשית כח טו).

### הדרך אשר נלך בה היוצא מהאמור

**כלפי** מה הדברים אמורים, או עומדים היום במצב שכבוד

**כו.** כמו שפירש רש"י (שבת כא: ד"ה ה"ג ועשאוּם): ועשאוּם ימים טובים בהלל והודאה - לא שאסורין במלאכה, שלא נקבעו אלא לקרות הלל ולומר על הנסים בהודאה.

**כז.** וכך כתב בפירוש בספר הקדוש שפת אמת (פרשת וישב שנת תרל"ה): ורצה יעקב אבינו לתקן כל ימות החול להיות כמו לעתיד יום שכולו שבת, ולא עלה בידו כי לא הגיע הזמן עדיין. אבל פעל בזה שיוכלו בני ישראל למצוא בחינת מנוחת שבת גם בימות החול בזמנים מיוחדים, כענין חנוכה ופורים.

**כח.** כלשון הרה"ק מסאכטשוב זי"ע בשם משמואל (לחנוכה שנת תרע"ד ליל ח'): דהנה כ"ק אבי אדמו"ר [-בעל ה'אבני נזר'] זצלה"ה הגיד, דהיונים בטומאה הם לעומת יעקב אבינו ע"ה בקדושה, עד כאן תוכן דבריו. וכן בדין, כי שלש המלכויות הראשונות הן נגד אברהם יצחק ויעקב, ואם כן יעקב הוא לעומת יון.

**כט.** ועיין להרה"ק מראפשיץ זי"ע בזרע קודש (לחנוכה) שהעלה בהאי לישנא: החשמונאים הקדושים התגברו ומסרו נפשם על קידוש ה', כי כיון שהיוונים היו

## ההבדל בין חכמת התורה לחכמת יון

במקראות, שבזמן מועט מאד כבר יצא כרוז מלפני משה ש'מרבבים העם להביא ואיש ואשה אל יעשו עוד למלאכת המשכן' (שמות לו ה-ו). והנה, בכ"ה בכסלו הושלם המלאכה, ואין ספק שישראל ציפו וייחלו שה' ירד לשכון בו ויושלם החיסרון שנתהווה מחמת החטא, והכיסופין היו גדולים מאד, והוצרך הקב"ה לומר להם שאף כל זאת יש לו טעם הכמוס עמו שהקמת המשכן צריכה שתהיה דווקא בחדש ניסן.

**ויאמר עתה, שאף שביקש ה' להשרות שכנינו בראש חודש ניסן דווקא, אין זה אומר שלא היה שייכות קדושה גם בעת ההיא של השלמת המלאכה בכ"ה כסלו, ויתכן**

מלכות יון התבטלה לפנייהם והם תפסו מידם את המלוכה (ע"ז ח:), כן גם כל הבריאה בטילה ומבוטלת לפני מי שלבו בוער לעבודת ה', שתיכף כשעוסק בתורה, מיד היצר הרע מסתלק ממנו.

### הג חנוכה ימי תשוקה וכמיהה לחצרות ה' מאז ועד עתה

**בימים** אלו הושלמה המלאכה של בניית המשכן, רק שביקש השי"ת להמתין עם הקמתו עד חודש ניסן שבו נולד יצחק (פסיקתא רבתי פרשה ו אות ה, תנחומא פקודי יא). המשכן הוא סימן לדורות לתשוקת ונדיבות הלב, שכן בני ישראל עוררו עצמם בנדיבות הלב להביא נדבה לה', וכמו שרואים

גיבורים ורבים מהם וכו', אם כן לא היה בטבע שהחשמונאים יתגברו עליהם, ואין סומכין על הנס (פסחים טד:), אם כן ודאי מסרו עצמם על קדושת ה' ולא רצו לבטל מצותיו יתברך שמו בשום אופן, ועשו תשובה גדולה ובטחו בהשי"ת שאין מעצור לה' להושיע ברב או במעט (שמואל א' יד ו) ועם כל זה לא סמכו על הנס, רק אמרו הן מציל אותנו הן לא, לא נסור מתורתו ומצותיו יתברך שמו וכו'. וכל הכח הקדוש הזה הנחיל לנו יעקב וכו', שהוא יתברך רצה שיעבדו ישראל אותו בדברים גשמיים עקביים, וזהו כל עבודת יעקב אצל לבן, עבודתו עבור שני בנותיו (בראשית כ כז-כח), ומלאכתו שהיה רועה צאנו, כי ידע יעקב שהוא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה (שם כח יב), להביא הקדושה לכל הדברים התחתונים ולהעלותן לשורשן וכו'.

והנה כבר אמרנו שזהו ענין חנוכה להמשיך אור למטה מעשרה (שבת כא:): נר חנוכה מצוה להניחה בתוך עשרה. למקום אחיזת הקליפות ולהכניעם שם (פע"ח שער חנוכה פרק ד). וזה שאיתא בספרים (שפתי כהן פרשת וישלח) שחזר על פכים קטנים של חנוכה. להמשיך שם הברכה ממקור עליון לדברים קטנים גשמיים, לנצח שם את השטן היצר הרע, ועל זה בא שרו של עשו ויגע בכף ירכו הנ"ל וכו', והכל מורה על ענין ניצוח היצר הרע בדברים גשמיים לעבוד גם בהם את השי"ת, וכל זה הכח הנחיל יעקב וכו'.

## ההבדל בין חכמת התורה לחכמת יון

ומאז הוקבע לדורות לקרוא בפרשת הנשיאים זכר לזה. ולכן הזמן מבקש תפקידו, לעורר בלבנו תשוקה ורצון להשיי"ת, כפי שהיה בימים ההם בזמן הזה בכלל ישראל ובנשיאים.

**יעזור** השי"ת שנוכה לנצל את הימים הללו ולהחזיר בתוכנו שהבריאה כולה כפופה לחכמת התורה, ובכח זה נתגבר על יצרנו, ויהי חלקינו עם אותם הטורחים בערב שבת בהאי עלמא - שיזכו לנחול נחלת יעקב ליום שכולו שבת ומנוחה לעתיד לבוא, שאז יתגלה לעין כל שכל הבריאה היא אחד, ואי אפשר להפריד בין החכמה למעשים כמו שעשו חכמי יון. ובחודש הזה שמתנוצץ אורו של משיח בסוד הפסוק (תהלים קלב יז) 'ערכתי נר למשיחי' (מאור עינים פרשת מקץ), נזכה לבואו במהרה, ולאור חדש על ציון תאיר.

שאלו שצעקו מלבם אל ה' וחיכו כבר מתי כבוד ה' ימלא את המשכן, כבר הרגישו את השראת השכינה מכ"ה בכסלו שהתחילה כבר אז רק למי שפתח שער לה'. ובדומה לזה חידש ה'שפת אמת' (לחנוכה שנת תרס"ה) שכל בני ישראל עמדו וציפו בכ"ה בכסלו מתי יקימו את המשכן, ותשוקה זו הוטבעה בזמן לקביעות עולם, וכלשונו: זה היה דבר גדול שהכינו בני ישראל מקום להשראת השכינה כמו שכתוב (שמות כה ב) 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', וגם משה רבנו ע"ה נתפעל בזה וכו', והכל היה בכ"ה בכסלו, ולכן - ממשיך ה'שפת אמת' לומר, יתכן לומר שגם חנוכת הנשיאים וקרבנם נראה שהיה מוכן להם ביום גמר המלאכה, וזה הטעם שקוראים בנשיאים בחנוכה. היינו, שהתשוקה בזמן גמר המלאכה היתה כל כך גדולה, עד שהנשיאים כבר העמידו את קרבנות לחנוכת המזבח,

הלימוד בגליון הלז

יהיה לזכות רפואתו השלימה והמהירה  
של מרן שמואל בן שרה פעריל בתושח"י